DOI 10.37491/UNZ.109.7
УДК 343.22:343.35

Сергій КРУШИНСЬКИЙ[1]

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТА ПРОТИПРАВНОГО ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ

Досліджено кримінально-правові ознаки суб'єкта протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань, передбаченого ст. 369-3 Кримінального кодексу України (КК України). Проаналізовано особливості законодавчого визначення кола суб'єктів відповідних кримінальних правопорушень з урахуванням положень Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань». Обґрунтовано диференційований характер суб'єкта досліджуваних кримінальних правопорушень. Встановлено, що діяння, передбачені ч.ч. 1 та 2 ст. 369-3 КК України, можуть вчинятися як загальним, так і спеціальним суб'єктом, тоді як суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 цієї статті, є лише спеціальним. Розкрито законодавчі ознаки спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу та посадових осіб у сфері спорту. Виявлено неузгодженість положень спеціального законодавства щодо визначення кола осіб допоміжного спортивного персоналу, яка створює труднощі під час встановлення ознак спеціального суб'єкта та потребує усунення з урахуванням принципу правової визначеності. Окрему увагу приділено проблемам співучасті у кримінальних правопорушеннях, передбачених ст. 369-3 КК України. Обґрунтовано необхідність розмежування підбурювання як самостійного способу

[1] кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права та процесу, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, decan_uf@univer.km.ua, https://orcid.org/0000-0002-1583-226X.

© Крушинський С., 2026
Ліцензія Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

unz.univer.km.ua ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, № 1 (109), С. 96-111

протиправного впливу на результати спортивних змагань та підбурювання як виду співучасті. Доведено, що вступ у змову щодо результату спортивного змагання не є тотожним домовленості між співучасниками про спільне вчинення кримінального правопорушення. Визначено можливість участі загального суб'єкта як організатора, підбурювача або пособника кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом (ч. 3 ст. 369-3 КК України). Досліджено проблему застосування заходів кримінально-правового характеру до спортивних організацій та інших юридичних осіб, в інтересах яких може здійснюватися протиправний вплив на результати спортивних змагань. З урахуванням положень Конвенції Ради Європи про маніпулювання спортивними змаганнями запропоновано розглянути можливість доповнення ст. 96-3 КК України посиланням на ст. 369-3 цього Кодексу.

Ключові слова: протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, суб'єкт кримінального правопорушення, спеціальний суб'єкт, спортсмен, допоміжний спортивний персонал, посадова особа у сфері спорту, спортивна організація, юридична особа.

Постановка проблеми. Професіоналізація та комерціалізація сучасного спорту, розвиток індустрії спортивних ставок, зростання обсягів фінансових ресурсів, пов'язаних з організацією та проведенням спортивних змагань, об'єктивно створюють передумови для поширення різних форм протиправного впливу на їхні результати. Маніпулювання результатами спортивних змагань становить небезпеку не лише для належного функціонування сфери фізичної культури і спорту, а й для суспільних відносин, пов'язаних із доброчесністю спортивної конкуренції, економічними інтересами учасників відповідних відносин та протидією корупційним проявам у спорті.

Кримінально-правовим засобом протидії таким діянням в Україні є ст. 369-3 Кримінального кодексу України (КК України) «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань». Особливістю конструкції цієї кримінально-правової норми є її тісний системний зв'язок із положеннями Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» від 03 листопада 2015 р. № 743–VIII. Зазначений Закон не лише визначає організаційно-правові засади запобігання відповідним правопорушенням, а й містить понятійний апарат, необхідний для встановлення змісту окремих ознак складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 369-3 КК України.

Особливо виразно бланкетний характер кримінально-правового регулювання виявляється під час визначення суб'єкта відповідних кримінальних правопорушень. У примітці до ст. 369-3 КК України законодавець безпосередньо встановлює, що суб'єктами правопорушень, передбачених цією статтею, є особи, зазначені у ч. 2 ст. 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» [1]. Відтак встановлення ознак суб'єкта потребує звернення не лише до положень Загальної та Особливої частин КК України, а

ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, № 1 (109), С. 96-111. unz.univer.km.ua

й до спеціального законодавства у сфері запобігання протиправному впливу на результати спортивних змагань.

Водночас саме така законодавча конструкція породжує низку питань, які мають істотне значення для кримінально-правової кваліфікації. Насамперед, потребують з'ясування спеціальні ознаки суб'єкта кримінальних правопорушень, передбачених ст. 369-3 КК України, а також те, чи є однаковим коло осіб, здатних бути безпосередніми виконавцями різних форм протиправної поведінки, охоплених цією статтею.

Окремого дослідження потребує проблема співучасті в цьому кримінальному правопорушенні. Встановлення законодавцем спеціальних вимог до суб'єкта безпосереднього вчинення кримінального правопорушення не усуває можливості участі в ньому інших осіб, які відповідними спеціальними ознаками не наділені. У зв'язку з цим необхідно встановити можливість та межі кримінальної відповідальності загального суб'єкта як організатора, підбурювача або пособника кримінального правопорушення, передбаченого статтею 369-3 КК України. Додаткової складності цьому питанню надає використання законодавцем терміна «підбурювання» безпосередньо у диспозиції ч. 1 ст. 369-3 КК України як одного зі способів протиправного впливу, що зумовлює необхідність його відмежування від підбурювання як форми співучасті у розумінні ст. 27 КК України.

Таким чином, особливості законодавчої конструкції ст. 369-3 КК України зумовлюють необхідність системного дослідження ознак суб'єкта цього кримінального правопорушення з урахуванням конкретної форми протиправної поведінки та положень спеціального законодавства у сфері запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В Україні не так багато досліджень присвячено аналізу ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 369-3 КК України. Зокрема, проблематика кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань уже була предметом комплексного дослідження — дисертації Д. Анісімова «Кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань». Окремі наукові праці цього автора присвячені й характеристиці окремих елементів складу цього кримінального правопорушення, зокрема його суб'єкта.

Питання кримінально-правової та кримінологічної характеристики протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань також отримали наукове опрацювання у працях Т. Батраченко, О. Бондаренко, А. Данилевського, І. Медицького, О. Самсонова, О. Семенюка, В. Сокуренка, А. Старки та інших науковців. Значно більша увага цьому напрямку досліджень приділяється у працях зарубіжних учених. Ця стаття, зокрема, опирається на результати досліджень Г. А. Антонопулоса, В. Браганьйоло, Б. Гессерта, і Ч. Л. Го, С. Їлмаза, А. Е. Манолі, Й. Пеурали. Водночас наявність зазначених досліджень не усуває актуальності подальшого наукового аналізу суб'єктивних ознак кримінального правопорушення, передба-

unz.univer.km.ua ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, № 1 (109), С. 96-111

ченого ст. 369-3 КК України, навпаки, вони лише підтверджують збереження дискусійності проблеми визначення суб'єкта кримінальних правопорушень.

Метою статті є здійснення комплексної кримінально-правової характеристики ознак суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 369-3 КК України, залежно від форми протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань, а також визначення можливості участі у таких кримінальних правопорушеннях осіб, які не володіють ознаками спеціального суб'єкта.

Виклад основного матеріалу. Особливість законодавчого визначення суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 369-3 КК України, полягає в тому, що ознаки такого суб'єкта не розкриваються безпосередньо в диспозиціях відповідних частин цієї статті. Натомість, у примітці до ст. 369-3 КК України встановлено, що суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у ч. 2 ст. 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань».

Використана законодавцем конструкція створює певні труднощі, пов'язані з тим, що інколи досить важко розмежувати, який суб'єкт може вчинити певне кримінальне правопорушення — загальний чи спеціальний. Не виключаються випадки, коли діяння може бути вчинене і спеціальним суб'єктом, і особою, яка не має спеціальних ознак [2, с. 625].

На перший погляд, законодавчий підхід дає підстави характеризувати суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 369-3 КК України, як спеціального. Відповідно до ч. 2 ст. 18 КК України спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа [1]. Встановлення у примітці до зазначеної статті Особливої частини КК обмеженого кола осіб, здатних бути суб'єктами відповідного кримінального правопорушення, формально відповідає такій конструкції.

Проте буквальний аналіз ч. 2 ст. 17 Закону № 743–VIII свідчить, що питання є складнішим. Зазначена норма відносить до суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення, що впливають на результати офіційних спортивних змагань, три групи осіб:

1) осіб, зазначених у ч. 3 ст. 6 цього Закону, які вчинили корупційне правопорушення;

2) осіб, які порушили заборону, встановлену ч. 4 ст. 8 цього Закону;

3) осіб, які примушували чи підбурювали цих суб'єктів до правопорушень або вступили з ними у змову [3].

Перша із зазначених груп охоплює спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, та посадових осіб у сфері спорту. Саме на цих осіб ч. 3 ст. 6 Закону № 743–VIII покладає обов'язок сумлінно виконувати свої спортивні, професійні та служ-

ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, №1 (109), С. 96-111. unz.univer.km.ua

бові обов'язки, не допускати зловживань ними, не розголошувати та не використовувати в інший спосіб ексклюзивну спортивну інформацію, а також утримуватися від виконання неправомірних рішень чи вказівок і від задоволення пропозицій інших осіб, здатних протиправно вплинути на хід або результати офіційних спортивних змагань.

Спортсменом визнається фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту, визнаним в Україні, та бере участь у спортивних заходах. Із наведеного визначення випливає, що законодавець пов'язує набуття статусу спортсмена із одночасною сукупністю декількох ознак:

1) систематичністю занять відповідним видом спорту;

2) офіційним визнанням такого виду спорту в Україні;

3) участю особи у спортивних заходах.

При цьому Закон не обмежує зазначене поняття лише професійними спортсменами, особами, які перебувають у трудових відносинах зі спортивними клубами, або членами національних збірних команд. Отже, до цієї категорії можуть належати як професійні спортсмени, так і спортсмени-аматори, які систематично займаються відповідним видом спорту та беруть участь у спортивних заходах.

Допоміжним спортивним персоналом відповідно до ст. 1 Закону № 743–VIII є будь-який тренер, наставник, менеджер, агент, працівник команди, офіційна особа команди, медичний та інший персонал, що обслуговує або лікує спортсменів, які беруть участь або готуються до спортивних змагань.

Наведене законодавче визначення характеризується широким колом осіб, які можуть бути віднесені до допоміжного спортивного персоналу. Насамперед, це тренери та наставники, які здійснюють безпосередню підготовку спортсменів, визначають особливості тренувального процесу, надають рекомендації щодо спортивної тактики та можуть впливати на поведінку спортсменів під час змагань.

До цієї категорії також належать менеджери та агенти, діяльність яких пов'язана з організаційним, представницьким або іншим забезпеченням участі спортсменів у спортивній діяльності. Залежно від характеру виконуваних функцій такі особи можуть володіти інформацією про стан підготовки спортсмена, його можливу участь у змаганні, особливості складу команди та інші обставини, що можуть мати значення для протиправного впливу на результати спортивних змагань.

Окрему групу допоміжного спортивного персоналу становлять працівники та офіційні особи команди. До них залежно від організаційної структури спортивної команди та покладених функцій можуть належати її адміністратори, координатори, технічні працівники та інші особи, які забезпечують участь спортсменів у змаганнях.

Крім того, законодавче визначення прямо охоплює медичний та інший персонал, який обслуговує або лікує спортсменів. До нього, зокрема, можуть належати спортивні лікарі, фізичні терапевти, масажисти та інші фахівці, діяльність яких безпосередньо пов'язана з медичним супроводом, відновленням або забезпеченням фізичної готовності спортсменів.

unz.univer.km.ua ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, № 1 (109), С. 96-111

Використання законодавцем формулювання «та інший персонал» свідчить про невичерпний характер переліку осіб допоміжного спортивного персоналу. Водночас це не означає можливості довільного поширення відповідного статусу на будь-яку особу, яка перебуває у певних відносинах зі спортсменом або спортивною організацією. Вирішальним має бути встановлення фактичного виконання функцій, пов'язаних з обслуговуванням, лікуванням, підготовкою або організаційним забезпеченням діяльності спортсменів. У кримінально-правовому аспекті особливе значення має те, що допоміжний спортивний персонал може здійснювати вплив на поведінку спортсменів, володіти інформацією про їхню підготовку, фізичний стан, певні тактичні рішення або інші обставини, здатні вплинути на перебіг чи результат змагання.

Варто звернути увагу на певну термінологічну неузгодженість законодавства [4, с. 235]. Ст. 1 Закону № 743–VIII визначає допоміжний спортивний персонал через обслуговування або лікування спортсменів, *які беруть участь або готуються до спортивних змагань*. Натомість, ч. 3 ст. 6 цього Закону використовує формулювання «особи допоміжного спортивного персоналу, які *беруть участь у спортивному змаганні*». І тут виникає питання: чи такі різні формулювання є недоліком законодавчої техніки, чи законодавець свідомо диференціював коло осіб допоміжного спортивного персоналу залежно від характеру їхнього зв'язку зі спортивним змаганням та обсягу покладених на них обов'язків?

Видається, що тут все ж має місце недолік законодавчої техніки, адже, до прикладу, тренер, який здійснював підготовку спортсмена до змагання, але не брав безпосередньої участі в його проведенні, може зберігати можливість впливати на поведінку спортсмена, визначати його тактичні рішення або бути учасником попередньої домовленості щодо результату змагання. Аналогічно спортивний лікар, фізичний терапевт чи інший фахівець, який забезпечував підготовку спортсмена, може володіти інформацією, використання якої здатне створити умови для протиправного впливу на результати змагання.

Зазначена неузгодженість набуває особливо важливого значення, адже неоднозначність формулювань спеціального законодавства безпосередньо впливає на визначення ознак спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, а відтак — і наявності підстави кримінальної відповідальності. При цьому розширювальне тлумачення відповідних положень фактично суперечило б вимозі принципу правової визначеності (що є складовою більш широкого за змістом принципу верховенства права). Усунути аналізовану проблему можна шляхом приведення положення, передбаченого ч. 3 ст. 6 Закону № 743–VIII, до визначення допоміжного спортивного персоналу, вказаного у ст. 1 цього Закону.

Посадовими особами у сфері спорту вважаються власники, акціонери, керівники та працівники юридичних осіб, які організовують і сприяють спортивним змаганням; особи, уповноважені на проведення офіційного спортивного змагання; керівники і працівники міжнародних спортивних організацій та інших компетентних спортивних організацій, що визнають змагання [3].

ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, №1 (109), С. 96-111. unz.univer.km.ua

Законодавець використовує поняття посадової особи у сфері спорту в особливому значенні, яке не можна ототожнювати з поняттям службової особи, передбаченим кримінальним законодавством України. Зокрема, до посадових осіб у сфері спорту Закон відносить не лише керівників відповідних юридичних осіб, а й їхніх власників, акціонерів та працівників. При цьому належність особи до зазначеної категорії не завжди передбачає виконання нею організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, характерних для службової особи у кримінально-правовому розумінні.

Особливе місце серед посадових осіб у сфері спорту займають особи, уповноважені на проведення офіційного спортивного змагання, до яких належать спортивні судді змагання, члени журі, інспектори, делегати та інші акредитовані особи, які мають спеціальну професійну підготовку і в установленому порядку призначені для проведення офіційного спортивного змагання [3]. Саме ця категорія осіб може мати безпосередні повноваження щодо оцінювання дій спортсменів, застосування правил змагання, фіксації порушень, визначення проміжних або остаточних результатів. Залежно від виду спорту та регламенту змагання неправомірне використання таких повноважень може створювати умови для впливу на спортивний результат.

Віднесення суб'єктів цієї групи до спеціальних не викликає сумнівів. Можливість учинення ними відповідного кримінального правопорушення безпосередньо пов'язана з їхнім особливим статусом у сфері спорту та відповідно із реальною можливістю впливати на хід або результат спортивного змагання чи використовувати ексклюзивну спортивну інформацію.

За дослідженнями В. В. Сокуренка, протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань у формі підкупу переважно спрямований безпосередньо на спортсменів (78 %), значно менше на інших суб'єктів — членів тренерського штабу (10 %), суддів (5 %), власників спортивних клубів (5 %), допоміжний персонал (2 %) [5, с. 117–118].

До другої групи належать особи, які порушили заборону, встановлену ч. 4 ст. 8 Закону № 743–VIII. Сама ця норма встановлює заборону розміщувати ставки на спорт для спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, та посадових осіб у сфері спорту щодо результатів тих офіційних спортивних змагань, у яких відповідні особи або їхні команди беруть участь. Оцінюючи зазначену групу суб'єктів, слід відзначити їх фактичну тотожність із тими, які вказуються у ч. 3 ст. 6 Закону № 743–VIII.

Принципово іншою є третя група суб'єктів, передбачена ч. 2 ст. 17 Закону № 743–VIII. Це особи, які примушували чи підбурювали зазначених вище суб'єктів до вчинення корупційного правопорушення, що впливає на результати офіційних спортивних змагань, або вступили з ними у змову. Закон не встановлює для таких осіб якихось додаткових спеціальних ознак, а тому їх слід розглядати як загальних суб'єктів [6, с. 160]. Сам факт відсилання примітки до ст. 369^{-3} КК України до ч. 2 ст. 17 спеціального Закону не спростовує останню тезу і не дозволяє робити висновок про можливість

unz.univer.km.ua ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, № 1 (109), С. 96-111

вчинення усіх форм кримінально протиправної поведінки, передбачених цією статтею, виключно спеціальним суб'єктом.

На цій особливості уже наголошувалося у кримінально-правовій доктрині. Зокрема, О. С. Бондаренко зазначає, що суб'єкт цього кримінального правопорушення — диференційований, оскільки ним може бути як загальний, так і спеціальний суб'єкт — у випадку вчинення пасивного підкупу [7, с. 215]. Натомість, Д. О. Анісімов вважає, що суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України, може бути загальний суб'єкт — фізична осудна особа, якій на момент вчинення діяння виповнилося шістнадцять років, а передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК України — спеціальний суб'єкт [4, с. 235–236].

У цілому останній підхід видається достатньо обґрунтованим, оскільки він випливає безпосередньо із системного тлумачення примітки до ст. 369-3 КК України та норм спеціального законодавства, до якого вона відсилає. Однак і цей підхід, на мій погляд, потребує уточнення — більш правильним буде говорити про те, що кримінальні правопорушення, передбачені ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України, можуть бути вчинені як загальним суб'єктом, так і спеціальним — особами, які володіють спеціальними ознаками, зумовленими їхнім статусом у сфері спорту та зв'язком із конкретним спортивним змаганням.

Водночас у контексті кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК України, цілком слушно вести мову лише про спеціального суб'єкта, адже заборони розміщення ставок на спорт стосуються обмеженого кола осіб, чітко визначеного спеціальним законодавством.

Одним із найбільш дискусійних питань кримінально-правової характеристики суб'єкта протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань є визначення можливості та меж співучасті осіб у вчиненні цього кримінального правопорушення. Відповідно до ст. 26 КК України співучастю у кримінальному правопорушенні є умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні умисного кримінального правопорушення. Положення ст. 27 КК України передбачають чотири види співучасників: виконавця (співвиконавця), організатора, підбурювача та пособника. При цьому визначальним критерієм розмежування зазначених видів співучасників є характер їхньої участі у спільному вчиненні кримінального правопорушення.

Водночас застосування зазначеного підходу до кримінальних правопорушень, передбачених ст. 369-3 КК України, потребує врахування особливостей їхньої законодавчої конструкції. Необхідно розмежовувати вчинення кримінального правопорушення шляхом підбурювання, передбаченого диспозицією ч. 1 ст. 369-3 КК України, та підбурювання як виду співучасті, визначеного ч. 4 ст. 27 КК України.

Підбурювачем у розумінні ч. 4 ст. 27 КК України є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення кримінального правопорушення. Отже, підбурювання як вид співучасті характеризує функціональну роль особи у спільному вчиненні конкретного кримінального правопорушення. Натомість, підбурювання, зазначене у ч. 1 ст. 369-3 КК України, характеризує один із

ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, №1 (109), С. 96-111. unz.univer.km.ua

способів здійснення протиправного впливу на результати офіційного спортивного змагання. Зазначені поняття мають спільну ознаку — цілеспрямований вплив на волевиявлення іншої особи, проте вони відрізняються за кримінально-правовим значенням.

Відтак особа, яка здійснює підбурювання спортсмена до протиправного впливу на результат офіційного спортивного змагання, за наявності всіх інших обов'язкових ознак складу кримінального правопорушення повинна визнаватися його виконавцем за ч. 1 ст. 369-3 КК України. У такому випадку додаткова кваліфікація її дій за ч. 4 ст. 27 КК України не здійснюється, оскільки відповідна поведінка вже безпосередньо охоплюється диспозицією кримінально-правової норми.

Для чіткого розмежування підбурювання як виду співучасті і як способу здійснення протиправного впливу на результати спортивного змагання ключовим є те, що відповідно до положень Закону № 74 –VIII підбурювання як спосіб протиправного впливу може бути спрямоване безпосередньо на спортсмена, особу допоміжного спортивного персоналу або посадову особу у сфері спорту [8, с. 314]. Проте можливі ситуації, коли особа схиляє *інших суб'єктів*, до прикладу, до здійснення підкупу спортсмена з метою забезпечення заздалегідь визначеного результату спортивного змагання. За таких обставин, на мій погляд, наявні ознаки співучасті і підстави для кваліфікації дій особи за ч. 4 ст. 27 та відповідною частиною ст. 369-3 КК України. Аналогічний підхід доцільно застосовувати й під час кримінально-правової оцінки діянь, що полягають у схилянні інших осіб до примушування або вступу у змову спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу або посадових осіб у сфері спорту щодо результатів офіційних спортивних змагань.

Дискусійним є й питання щодо участі у вчиненні досліджуваного кримінального правопорушення таких співучасників, як організатор і пособник. Організаційна діяльність може полягати в розробленні плану протиправного впливу, розподілі ролей між учасниками, координації їхньої поведінки, забезпеченні взаємодії між особами, які здійснюють підкуп, та спортсменами або іншими учасниками спортивного змагання. Пособництво, своєю чергою, може виявлятися у наданні інформації, засобів, ресурсів, усуненні перешкод або іншому умисному сприянні вчиненню кримінального правопорушення.

Ключове питання полягає в тому, чи потрібно такі діяння кваліфікувати за відповідною частиною ст. 27 КК України, чи лише за ст. 369-3 КК України. У кримінально-правовій доктрині висловлена думка, що дії кількох співучасників, які вступили у злочинну змову задля вчинення цього кримінального правопорушення, необхідно лише за ч. 1 ст. 369-3 КК України, оскільки вступ у змову є окремою формою протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань [8, с. 315; 9, с. 128].

Досить часто у таку злочинну змову вступає досить велика кількість суб'єктів, які мають різний статус у спорті і виконують різні ролі. Релевантну ситуацію описують зарубіжні дослідники С. Їлмаз, А. Е. Манолі і Г. А. Антонопулос — на прикладі турецького футбольного скандалу, коли

unz.univer.km.ua ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, № 1 (109), С. 96-111

президент ФК «Фенербахче» створив і очолив «злочинну організацію» договірних футбольних матчів, до якої також входили не лише віцепрезиденти, фінансовий директор, інші посадові особи клубу, агенти гравців, а й окремі бізнесмени, які не були пов'язані з клубом. Останні переважно контактували з іншими, «другорядними» учасниками (гравцями, тренерами, адміністраторами клубів-суперників) [10, с. 387–389]. У цьому контексті В. Браганьйоло слушно резюмує, що організовані злочинні угруповання здійснюють протиправний вплив на результати спортивних змагань шляхом встановлення контролю над спортивними клубами, зокрема через їх придбання, фінансування або спонсорську підтримку [11, с. 364].

Хоча співучасть у вчиненні кримінального правопорушення може супроводжуватися досягненням відповідної домовленості (змови), така ознака не є обов'язковою. Вступ у змову як спосіб протиправного впливу на результати спортивних змагань відповідно до ч. 1 ст. 369-3 КК України потребує встановлення факту узгодження волевиявлення осіб саме щодо результату офіційного спортивного змагання. А тому потрібно розрізняти сприяння кримінальному правопорушенню та домовленість (змову) щодо результату спортивного змагання, що не завжди тотожні за змістом.

У контексті складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК України, окремої уваги потребує питання можливості притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які не наділені ознаками спеціального суб'єкта, проте умисно сприяють його вчиненню. Кримінально-правова доктрина виходить із того, що співучасниками такого кримінального правопорушення можуть бути особи, які не наділені ознаками спеціального суб'єкта. Правило кваліфікації в цьому випадку таке: особи, які не наділені ознаками спеціального суб'єкта, несуть відповідальність за вчинення відповідних діянь за статтями (частинами статей) КК України, які передбачають основний склад кримінального правопорушення, і якщо вони виконували роль організатора, підбурювача чи пособника, — з посиланням на відповідну частину ст. 27 КК України [12, с. 58, 68].

Особливого значення для кримінально-правової оцінки набуває ситуація, коли особа, яка не має ознак спеціального суб'єкта, безпосередньо розміщує ставку за дорученням особи, на яку поширюється відповідна заборона. У такому випадку необхідно з'ясувати, чи такі дії є способом реалізації протиправного наміру спеціального суб'єкта. При цьому використання іншої особи для технічного виконання операції не повинно автоматично виключати відповідальність спеціального суб'єкта, так само, як і не може без додаткового обґрунтування бути підставою для визнання такої особи співучасником.

Важливою умовою кримінальної відповідальності загального суб'єкта як співучасника є встановлення змісту його умислу. Особа повинна усвідомлювати істотні фактичні обставини вчинюваного кримінального правопорушення, зокрема те, що виконавець належить до кола осіб, на яких поширюється заборона розміщення ставок, що відповідні ставки пов'язані з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням, а її дії сприяють реалізації цього протиправного наміру. Крім того, з огляду на конструкцію ч. 3 ст. 369-3 КК України, необхідно встановлювати ставлення

ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, №1 (109), С. 96-111. unz.univer.km.ua

співучасника до одержання неправомірної вигоди як передбаченої законом ознаки складу кримінального правопорушення. Водночас особисте одержання такої вигоди співучасником не є обов'язковою умовою його відповідальності.

Таким чином, законодавче обмеження кола виконавців кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК України, спеціальними суб'єктами не означає обмеження кола можливих співучасників лише такими особами. Застосування положень ст. 27 КК України дозволяє забезпечити кримінально-правову оцінку діяльності загальних суб'єктів, які умисно підбурюють, організовують або полегшують порушення заборони розміщення ставок, пов'язаних із маніпулюванням офіційним спортивним змаганням, за умови дотримання принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності.

Проблема чіткості визначення суб'єктів кримінальних правопорушень, пов'язаних з маніпулюванням офіційними спортивними змаганнями, притаманна і для інших держав. Наприклад, Й. Пеурала демонструє проблеми кримінально-правового регулювання у Фінляндії, де, хоч і чітко розмежовується кримінальна відповідальність загального суб'єкта за активний підкуп і спеціального суб'єкта (особи, наділеної визначеним законом службовим статусом в організації) за пасивний підкуп, проте невирішеним залишається питання можливості притягнення до відповідальності спортсменів, суддів, які не перебувають у трудових чи інших договірних відносинах зі спортивною організацією. Щодо посередників таких діянь, то авторка вважає, що вони повинні притягуватися до відповідальності за загальними правилами про співучасть [13, с. 277–279].

Більш вдалим видається підхід німецького законодавця, який у § 265c і § 265d КК ФРН передбачає склади шахрайства у сфері спортивних ставок і маніпулювання професійними спортивними змаганнями, розмежовуючи при цьому кримінальну відповідальність спеціальних суб'єктів (спортсменів, тренерів, суддів) за пасивний підкуп і загального суб'єкта за активний підкуп — пропозицію, обіцянку або надання спортсмену, тренеру чи судді неправомірної вигоди в обмін на вплив на хід або результат організованого спортивного змагання [14, с. 298]. Водночас порівняно з положеннями КК України відповідні кримінально-правові заборони не відносять до спеціальних суб'єктів цих кримінальних правопорушень допоміжний спортивний персонал і посадових осіб у сфері спорту.

Хоча ч. 1 ст. 18 КК України однозначно вказує на те, що суб'єктом кримінального правопорушення може бути лише фізична особа, у науці кримінального права відстоюється позиція про необхідність визнання юридичної особи суб'єктом кримінального правопорушення, законодавчого закріплення її кримінальної відповідальності і караності [15, с. 922]. Наразі ж варто погодитися із Д. О. Анісімовим у тому, що в Україні реалізовано модель застосування «квазікримінальної» відповідальності юридичних осіб [4, с. 235], тобто заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб.

Зазначена проблема становить інтерес для цього дослідження, оскільки не виключені випадки, коли кримінальні правопорушення, передбачені

unz.univer.km.ua ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, № 1 (109), С. 96-111

ст. 369-3 КК України, можуть вчинятися не лише з метою одержання неправомірної вигоди окремою фізичною особою, а й в інтересах юридичної особи (наприклад, отримання певних переваг спортивному клубу, федерації або іншій організації, діяльність якої пов'язана з організацією чи проведенням спортивних змагань).

Відповідно до ст. 1 Закону № 743–VIII до спортивних організацій належать, зокрема, спортивні федерації, фізкультурно-спортивні товариства, громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості, Національний олімпійський комітет України та Спортивний комітет України [3]. Водночас діяльність у сфері спорту здійснюють й інші юридичні особи, зокрема спортивні клуби, інші заклади фізичної культури і спорту, організаційно-правовий статус яких може відрізнятися від визначення спортивної організації, закріпленого спеціальним законом.

Перелік кримінальних правопорушень, вчинення яких може зумовлювати застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб, визначено ст. 96-3 КК України. Аналіз положень зазначеної статті свідчить, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 369-3 КК України, не включене до відповідного переліку, а тому, навіть у випадку встановлення факту вчинення уповноваженою особою спортивної організації чи іншої юридичної особи протиправного впливу на результат офіційного спортивного змагання в її інтересах, застосування до такої юридичної особи заходів кримінально-правового характеру наразі не є можливим.

Такий підхід законодавця, на моє переконання, заслуговує на критичну оцінку, адже протиправний вплив на результати офіційного спортивного змагання може здійснюватися з метою забезпечення неправомірної вигоди юридичній особі. Така вигода може мати як майновий, так і немайновий характер, зокрема бути пов'язаною з одержанням грошової винагороди, спонсорського фінансування, переваг під час участі у спортивних турнірах або інших благ, отримання яких залежить від результатів відповідного змагання.

У зв'язку із цим варто звернути увагу на ст. 18 Конвенції Ради Європи про маніпулювання спортивними змаганнями (Маколінської конвенції), що передбачає встановлення відповідальності юридичних осіб за відповідні правопорушення, вчинені в їхніх інтересах особами, які обіймають провідні посади в юридичній особі, на основі права представляти юридичну особу; повноважень приймати рішення від імені юридичної особи; повноважень здійснювати контрольні функції у рамках юридичної особи [16]. Вказане свідчить про визнання на міжнародному рівні необхідності правового реагування не лише на протиправну поведінку окремих фізичних осіб, а й на випадки вчинення відповідних правопорушень в інтересах юридичних осіб.

З урахуванням викладеного, перспективним напрямом удосконалення кримінального законодавства України є розгляд можливості доповнення відповідних положень ст. 96-3 КК України посиланням на ст. 369-3 цього Кодексу. При цьому підставою застосування заходів кримінально-правового характеру до спортивної організації або іншої юридичної особи має бути не сам факт її зв'язку з особою, яка вчинила кримінальне право-

ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, №1 (109), С. 96-111. unz.univer.km.ua

порушення, а встановлення передбачених законом обставин, що характеризують вчинення відповідного діяння від імені та в інтересах юридичної особи.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про диференційований характер суб'єкта кримінальних правопорушень, передбачених ст. 369-3 КК України. Незважаючи на те, що примітка до зазначеної статті відсилає до ч. 2 ст. 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань», це не дає підстав стверджувати, що суб'єкт усіх передбачених нею кримінальних правопорушень є лише спеціальним. Залежно від конкретної форми протиправного впливу ним може бути як загальний, так і спеціальний суб'єкт. Зокрема, кримінальні правопорушення, передбачені ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України, можуть вчинятися особами, які не мають спеціального статусу у сфері спорту, тоді як суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 цієї статті, є виключно спеціальним.

Встановлено певну неузгодженість законодавчих положень щодо визначення кола осіб допоміжного спортивного персоналу. Зокрема, ст. 1 Закону № 743–VIII охоплює осіб, які обслуговують або лікують спортсменів, що беруть участь або готуються до спортивних змагань, тоді як ч. 3 ст. 6, ч. 3 ст. 8 цього Закону обмежуються особами допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні. Така відмінність створює невизначеність щодо можливості визнання спеціальним суб'єктом осіб, які здійснюють підготовку спортсменів, але безпосередньо не беруть участі у проведенні змагань. З огляду на вимоги принципу правової визначеності, обґрунтовано доцільність узгодження положень ч. 3 ст. 6, ч.ч. 3, 4 ст. 8 Закону № 743–VIII із визначенням допоміжного спортивного персоналу, закріпленим у ст. 1 цього Закону.

Особливості законодавчої конструкції ст. 369-3 КК України зумовлює необхідність розмежування підбурювання як самостійного способу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань та підбурювання як виду співучасті відповідно до ч. 4 ст. 27 КК України. Особа, яка безпосередньо підбурює спортсмена, особу допоміжного спортивного персоналу або посадову особу у сфері спорту до протиправного впливу на результат змагання, за наявності інших обов'язкових ознак складу кримінального правопорушення визнається його виконавцем. Натомість, схиляння іншої особи до здійснення підкупу, примушування або вступу у змову щодо результату спортивного змагання може утворювати підбурювання як вид співучасті та потребувати кваліфікації з посиланням на ч. 4 ст. 27 КК України.

Обґрунтовано, що вступ у змову як спосіб протиправного впливу, передбачений ч. 1 ст. 369-3 КК України, не слід ототожнювати зі змовою між співучасниками кримінального правопорушення. Визначальною ознакою першого є узгодження волевиявлення осіб безпосередньо щодо результату офіційного спортивного змагання, тоді як домовленість між співучасниками може стосуватися організації, забезпечення або сприяння вчиненню кримінального правопорушення без досягнення ними домовленості щодо самого спортивного результату.

unz.univer.km.ua ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, № 1 (109), С. 96-111

Доведено можливість співучасті загального суб'єкта у кримінальному правопорушенні, передбаченому ч. 3 ст. 369-3 КК України, без набуття ним ознак спеціального суб'єкта. Особи, на яких не поширюється встановлена спеціальним законодавством заборона розміщення ставок на спорт, можуть виступати організаторами, підбурювачами або пособниками відповідного кримінального правопорушення. Обов'язковою умовою їх кримінальної відповідальності є встановлення умисного характеру участі, зокрема, усвідомлення спеціального статусу виконавця, характеру забороненої поведінки та її зв'язку з маніпулюванням результатом офіційного спортивного змагання.

Окремим невирішеним на сьогодні питанням кримінально-правового регулювання є відсутність можливості застосування заходів кримінально-правового характеру до спортивних організацій та інших юридичних осіб у зв'язку з вчиненням кримінального правопорушення, передбаченого ст. 369-3 КК України. З огляду на можливість здійснення протиправного впливу на результати спортивних змагань в інтересах юридичних осіб та положення ст. 18 Конвенції Ради Європи про маніпулювання спортивними змаганнями, обґрунтовано доцільність доповнення ст. 96-3 КК України посиланням на ст. 369-3 цього Кодексу. При цьому застосування відповідних заходів повинно пов'язуватися не лише з фактом вчинення кримінального правопорушення особою, яка перебуває у певних відносинах зі спортивною організацією, а зі встановленням передбачених законом підстав, зокрема вчинення діяння від імені та в інтересах юридичної особи.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341–III. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://t.ly/765o8.
2. Крушинський С. А., Захарчук В. М. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення як елемент диференціації кримінальної відповідальності. *Наукові перспективи*. 2023. № 5 (35). С. 619–627. https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5(35)-619-627.
3. Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань. Закон України від 03.11.2015 р. № 743–VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://t.ly/wbPMm.
4. Анісімов Д. О. Суб'єкт протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 233–237. https://doi.org/10.31733/2078-3566-2020-1-233-237.
5. Сокуренко В. В. Кримінологічний аналіз стану протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань в Україні. *Європейські перспективи*. 2019. № 3. С. 114–120. URL: https://t.ly/2mZ_u.
6. Старка А. Б. Окремі аспекти кримінально-правової характеристики складу злочину, передбаченого ст. 369-3 КК України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2018. № 1 (10). https://doi.org/10.21564/2311-9640.2018.10.161677.
7. Бондаренко О. С. Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань: кримінально-правова характеристика. *Право і суспільство*. 2017. № 1. С. 213–217. URL: https://t.ly/rpCYD.

ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, №1 (109), С. 96-111. unz.univer.km.ua

8. Анісімов Д. О. Об'єктивна сторона складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 312–317. https://doi.org/10.31733/2078-3566-2020-4-312-317.
9. Бондаренко О. С. Понятійний апарат об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч. 1 ст. 369-3 Кримінального кодексу України. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 09 грудня 2016 р.). Київ : НАВСУ, 2016. С. 126–128.
10. Yilmaz S., Manoli A. E., Antonopoulos G. A. An Anatomy of Turkish Football Match-Fixing. *Trends in Organized Crime*. 2019. Vol. 22. P. 375–393. https://doi.org/10.1007/s12117-018-9345-8.
11. Bragagnolo W. Onside Integrity? Match-Fixing, Corruption and Organized Crime Risks in Canadian Soccer Ahead of the 2026 FIFA World Cup. *The International Sports Law Journal*. 2026. Vol. 26. P. 356–377. https://doi.org/10.1007/s40318-025-00330-y.
12. Федорович Н. А. Кваліфікація співучасті у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом, які утворилися у результаті диференціації складів кримінальних правопорушень за суб'єктом. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. № 2 (14). С. 57–72. https://doi.org/10.21564/2311-9640.2020.14.217326.
13. Peurala J. Match-manipulation in football — the challenges faced in Finland. *The International Sports Law Journal*. 2013. Vol. 13. P. 268–286. https://doi.org/10.1007/s40318-013-0027-z.
14. Hessert B., Goh C. L. A Comparative Case Study of Match-Fixing Laws in Singapore, Australia, Germany, and Switzerland. *Asian Journal of Comparative Law*. 2022. Vol. 17, № 2. P. 286–304. https://doi.org/10.1017/asjcl.2022.22.
15. Грищук В. К. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: de lege ferenda. *Вибрані наукові праці* : у 4-х кн. Хмельницький : ХУУП імені Леоніда Юзькова, 2025. Кн. 1. С. 910–923.
16. Конвенція Ради Європи про маніпулювання спортивними змаганнями від 18.09.2014 р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://t.ly/cQfY6.

Декларації

Дослідження виконано без зовнішнього фінансування.

Автор є членом редакційної колегії наукового журналу «Університетські наукові записки» і заявляє про відсутність будь-яких інших конфліктів інтересів.

Під час підготовки статті автором використовувався інструмент штучного інтелекту ChatGPT як допоміжний засіб для мовного редагування, стилістичного упорядкування та уточнення окремих формулювань. Використання цього інструменту не вплинуло на зміст дослідження, його концепцію, аргументацію, наукові положення та висновки, які сформульовані автором самостійно.

Редакційна примітка. С. Крушинський як член редакційної колегії не брав участі в опрацюванні статті, доборі рецензентів, організації рецензування та ухваленні рішення щодо її публікації. Стаття пройшла рецензування за загальною редакційною процедурою журналу.

Надійшла до редакції	28.02.2026	Оприлюднена онлайн	25.03.2026
Прийнята до друку	23.03.2026	Опублікована	30.03.2026

Serhii KRUSHYNSKYI
(Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law)

Criminal Law Characteristics of the Subject of Unlawful Influence on the Results of Official Sports Competitions

The article examines the criminal-law characteristics of the subject of unlawful influence on the results of official sports competitions, as provided for in Article 369-3 of the Criminal Code of Ukraine. It analyses the specific features of the legislative determination of the categories of persons who may be subjects of the relevant criminal offences, taking into account the provisions of the Law of Ukraine "On Prevention of the Influence of Corruption Offences on the Results of Official Sports Competitions". The differentiated nature of the subject of the criminal offences under examination is substantiated. It is established that the offences provided for in Parts 1 and 2 of Article 369-3 of the Criminal Code of Ukraine may be committed by persons who meet either the general or special requirements for criminal liability, whereas the offence provided for in Part 3 of this Article requires a special subject. The statutory characteristics of athletes, athlete support personnel and officials in the field of sports are examined. Inconsistencies in the provisions of special legislation concerning the determination of the categories of athlete support personnel are identified. These inconsistencies create difficulties in establishing the characteristics of a special subject and require legislative clarification in accordance with the principle of legal certainty. Particular attention is paid to the issues of complicity in the criminal offences provided for in Article 369-3 of the Criminal Code of Ukraine. The need to distinguish incitement as an independent method of unlawful influence on the results of sports competitions from incitement as a form of complicity is substantiated. It is demonstrated that entering into collusion concerning the result of a sports competition is not equivalent to an agreement between accomplices to commit a criminal offence jointly. The possibility of participation by a person who does not possess the characteristics of a special subject as an organiser, instigator or aider in a criminal offence requiring a special subject (Part 3 of Article 369-3 of the Criminal Code of Ukraine) is established. The article also examines the issue of applying measures of a criminal-law nature to sports organisations and other legal entities in whose interest unlawful influence on the results of sports competitions may be exercised. Taking into account the provisions of the Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions, it is proposed to consider the possibility of amending Article 96-3 of the Criminal Code of Ukraine by including a reference to Article 369-3 of the Code.

***Keywords**: unlawful influence on the results of official sports competitions, subject of a criminal offence, special subject, athlete, athlete support personnel, official in the field of sports, sports organisation, legal entity.*

ISSN 2078-9165 Університетські наукові записки, 2026, №1 (109), С. 96-111. unz.univer.km.ua